

Н.І. ВЕРСАЛЬ,

к.е.н., доцент кафедри банківської справи, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,

Я.Г. ПРОХОРОВА–ЛУКИНА,

асистент, Департамент роботи з корпоративними клієнтами та малими та середніми підприємствами, ПАТ КБ «Правекс–Банк»

Прибутковість капіталу та активів банків в Україні: 2006–2013 роки

У статті здійснено аналіз прибутковості банків на основі трифакторної моделі (співвідношення прибутку до валових доходів, доходність активів та мультиплікатор капіталу) на базі 12 вітчизняних банків впродовж 2006–2013 років. З'ясовано, що фактори можна проранжувати таким чином: найвпливовішим є питома вага прибутку в доходах, що підкреслює важливість оптимального управління витратами банків; другим за впливом є доходність активів; третім за впливом є мультиплікатор капіталу. Визначені проблемні зони прибутковості банків та окреслені можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: прибутковість банків (ROE), мультиплікатор капіталу, доходність активів, прибутковість активів (ROA), модель DuPont.

Н.И. ВЕРСАЛЬ,

к.э.н., доцент кафедры банковского дела, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко,

Я.Г. ПРОХОРОВА–ЛУКИНА,

ассистент, Департамент работы с корпоративными клиентами и малыми и средними предприятиями, ПАО КБ «Правэкс–Банк»

Прибыльность капитала и активов банков в Украине: 2006–2013 годы

В статье осуществлен анализ прибыльности банков на основе трехфакторной модели (соотношение прибыли к валовым доходам, доходность активов и мультипликатор капитала) на базе 12 отечественных банков в течение 2006–2013 годов. Выяснено, что факторы можно проранжировать следующим образом: самым влиятельным является удельный вес прибыли в доходах, что подчеркивает важность оптимального управления расходами банков; вторым по влиянию является доходность активов; третьим по влиянию является мультипликатор капитала. Определены проблемные зоны прибыльности банков и очерчены возможные пути их решения.

Ключевые слова: прибыльность банков (ROE), мультипликатор капитала, доходность активов, прибыльность активов (ROA), модель DuPont.

Y.G. PROKHOROVA–LUKINA,

assistant of Large corporate and SME Department, PRAVEX–BANK PJSCCB,

N.I. VERSAL,

Ph.D., docent of banking department, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Equity and asset profitability of the banks in Ukraine 2006–2013

The article presents the analysis of the bank's profitability by the three-ways model (net profit to gross income, return on assets and equity multiplier). Authors analyzed 12 domestic banks over a period from 2006 till 2013. Was found, that factors can be rank as follows: the most influential factor is the share of profit in income, which underlines the importance of effective control of banks costs; the second is the return on assets; the third is equity multiplier. Identified the problem areas of banks profitability and recommended possible solutions.

Keywords: return on equity (ROE), capital multiplier, return on assets (ROA), assets profitability, DuPont model.

Постановка проблеми. Прибутковість банків є важливим показником ефективності діяльності банків. Водночас на сьогодні існує ціла низка показників прибутковості банків, серед яких найчастіше аналізуються прибутковість капіталу (ROE) та прибутковість активів банків (ROA). На сьогодні Національний банк України подає необхідну звітність щодо значення даних показників в цілому по банківській системі. Однак, на нашу думку, варто здійснювати аналіз прибутковості в розрізі окремих груп банків або окремих представників груп банків. Результати такого дослідження є важливими з огляду впливу фінансової кризи 2008–2009 років та політичної кризи 2013–2014 років, оскільки внаслідок цих подій в низці банків були запроваджені тимчасові адміністрації, а в подальшому частина банків була ліквідована. Окрім того, напевне, що банківська система буде змінюватися, зокрема, в напрямку зменшення кількості банків та підвищення їх якісного рівня.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Методологічною основою дослідження стали праці таких науковців, як З.М. Васильченко, яка розглядала оцінку прибутковості бан-

ку з урахуванням ризику і впливу на ліквідність [3], Н.В. Ковтун, робота якої стала основою факторного аналізу прибутковості банку [6], І.О. Лютого та С.В. Науменкової, у праці яких акцентувалася увага на специфіці діяльності банків в цілому [1], Л.О. Примостки, в роботі якої подається логічно–структурна схема декомпозиційного аналізу власного капіталу банку [9], та інших. Питання прибутковості банківських установ, зокрема в контексті факторів, що впливають на даний показник, а також причин, які призводять до погіршення прибутковості банків, досліджували такі вчені, як А.В. Буряк [2], Дж. Вілсон [26], Н.В. Галай [22], Дж. Годдард [26], О.А. Криклій [7], П. Мулінекс [26], О.М. Рибак [22], І.В. Сало [24] та інші.

Метою статті є з'ясування стану прибутковості банків – представників чотирьох груп банків за активами в сучасних умовах в Україні впродовж докризового, кризового та посткризового періодів.

Виклад основного матеріалу. Прибуток є одним із найважливіших показників банківської діяльності, оскільки саме прибуток є джерелом виплати дивідендів акціонерам, ство-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

рення фондів банку, а також базою для підвищення добробуту банківських працівників [7].

Прибуток належить до числа найбільш доступних і інформативних в аналізі показників. Саме від такого простого факту, як наявність прибутку, залежить в тому числі стійкість банку. Адже в разі отримання незначних прибутків або ж взагалі перехід в збиткову зону кредитори та вкладники банку оцінюватимуть діяльність його керівників як неефективну і почнуть забирати свої кошти з банку або вимагати додаткову премію за ризик. Задоволення вимог клієнтів призведе до збільшення витрат банку, а отже до зниження показника прибутку.

Прибуток банку визначається на основі зіставлення доходів і витрат:

1. Процентні доходи – Процентні витрати = Чисті процентні доходи.
2. Чисті процентні доходи – Резерв під знецінення кредитів = Чистий процентний дохід після вирахування резерву під знецінення кредитів.
3. Комісійні доходи – Комісійні витрати = Чистий комісійний дохід.
4. Чистий прибуток від операцій з іноземною валютою.
5. Результат від переоцінки іноземної валюти.
6. Чистий прибуток від інвестиційних цінних паперів, наявних для продажу.
7. Чистий (збиток) / прибуток від інвестиційних цінних паперів в торговому портфелі.

8. Розформування резерву / (відрахування до резерву) на покриття збитків за зобов'язаннями, пов'язаними з кредитуванням.

9. Прибуток за вирахуванням збитків від переоцінки інвестиційної власності.

10. Резерв під знецінення інвестиційних цінних паперів, наявних для продажу.

11. Прибуток за вирахуванням збитків від похідних фінансових інструментів.

12. Інші доходи.

13. Операційні витрати.

14. Прибуток до оподаткування.

15. Витрати з податку на прибуток.

16. Чистий прибуток за рік.

Насправді аналіз виключно прибутку не дає необхідної картини щодо ефективності діяльності банку. Лише відносні показники ефективності діяльності банку, такі як прибутковість капіталу та прибутковість активів, дозволяють здійснювати порівняння банків, що різняться за обсягом активів [8]. Для унаочнення доцільно порівняти значення цих показників для українських банків. Оскільки банки в Україні розподілені на чотири групи за розміром активів, було обрано банки із різних груп з метою висвітлення розриву в обсягах отримуваних прибутків та наявних активів.

Згідно з Рішенням Національного Банку України від 20.12.2013 №975 «Про розподіл банків на групи» з метою

Таблиця 1. Обрані банки та величина їхніх активів станом на 01.01.2014

№	Банк	Група	Обсяг активів, млн. грн.
1	ПриватБанк	1	214 490,86
2	Ощадбанк	1	103 593,43
3	Дельта Банк	1	55 298,42
4	ОТП Банк	2	18 722,35
5	Фінансова ініціатива	2	13 025,00
6	Південний	2	11 239,40
7	ДІВІ БАНК	3	5983,75
8	Кредит-Дніпро	3	5891,90
9	Платинум	3	5794,71
10	Фінбанк	4	2960,22
11	ФОРТУНА-БАНК	4	2923,18
12	Банк Перший	4	2893,81

Джерело: складено авторами.

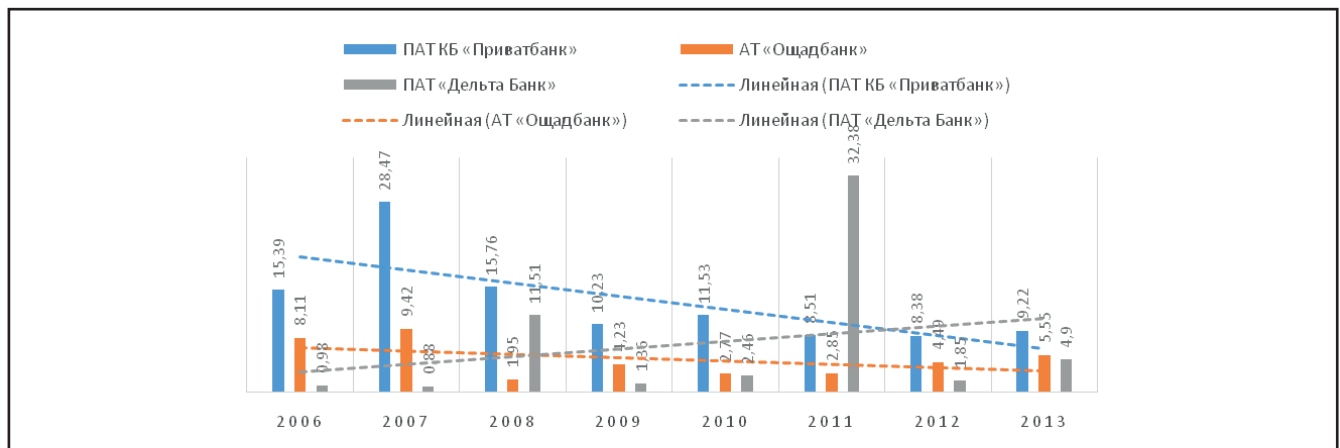

Рисунок 1. Значення ROE для банків першої групи у динаміці 2006–2013 років

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [11, 15, 18].

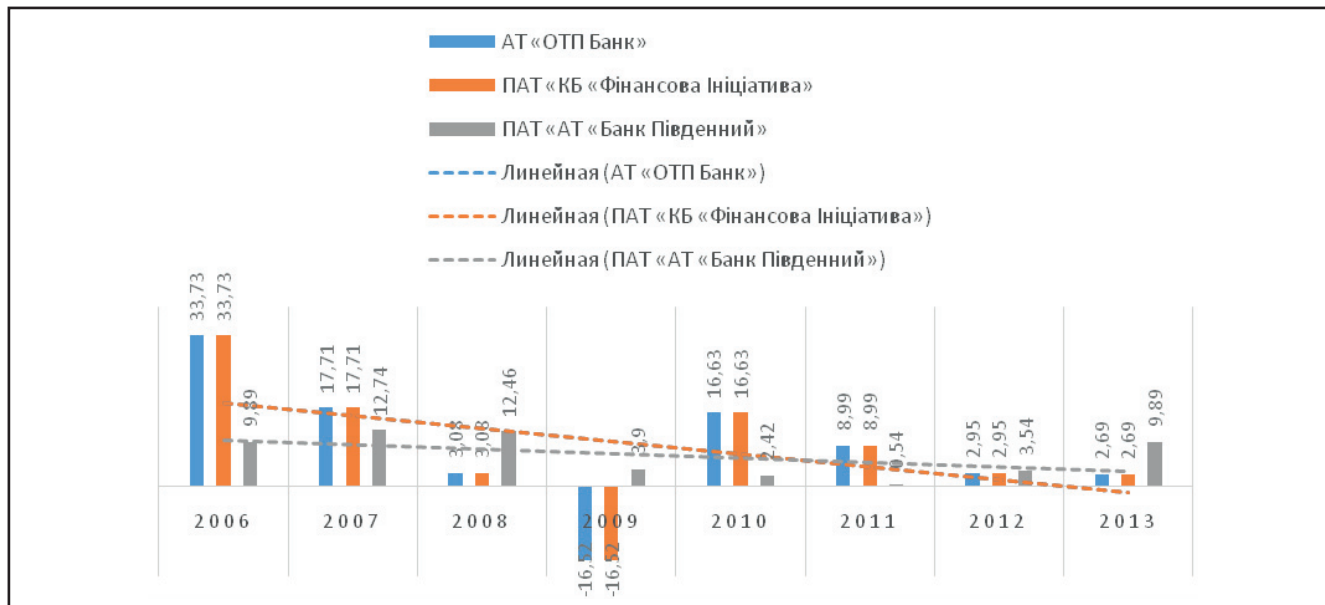

Рисунок 2. Значення ROE для банків другої групи у динаміці 2006–2013 років

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [14, 16, 19].

здійснення порівняльного аналізу діяльності банків та розподілу наглядових функцій і обов'язків між центральним апаратом і територіальними управліннями Національного банку України визначено такі граничні межі розміру активів для окремих груп банків на 2014 рік [23]:

- група I: активи більше 21000 млн. грн.;
- група II: активи більше 6000 млн. грн.;
- група III: активи більше 3000 млн. грн.;
- група IV: активи менше 3000 млн. грн.

У розрізі груп було виокремлено по три банки–лідери за розмірами активів з метою аналізу їх прибутковості в динаміці та порівнянні між собою. Обрані банки відображено у табл. 1.

Отримані результати розрахунків прибутковості капіталу зображено на рис. 1–4.

Згідно з рис. 1 можна стверджувати, що найбільш прибуткову діяльність здійснював ПАТ КБ «ПриватБанк», навіть у кризовий період він отримував прибутки, що можна пояснити спрощеною системою оцінки платоспроможності позичаль-

ників, проте лінія тренду вказує на негативну тенденцію, яка триває досі. АТ «Ощадбанк» та ПАТ «Дельта Банк», незважаючи на різноспрямовані лінії трендів, не досягли бажаних значень прибутковості капіталу (згідно міжнародної практики: 14–16%), що свідчить про неефективну політику управління.

На відміну від банків першої групи банки другої групи мають гіршу ситуацію. Спадання значення прибутковості капіталу почалося ще в докризовий період, що означає, що банки мали проблеми ще до кризи. Своєю чергою, це пояснює розмір отриманих збитків під час кризи 2008–2009 років. Наразі проаналізовані банки третього року поспіль не досягають бажаних значень прибутковості капіталу. Можливо, це пов'язано з великою кількістю проблемних активів.

Аналізуючи дані рис. 3, можна стверджувати, що банки третьої групи здійснювали нерентабельну діяльність з 2007 по 2011 рік. Прибуткову діяльність у 2011 та 2012 роках здійснювали банк ПАТ «Кредит–Дніпро» та ПАТ «Платинум Банк» відповідно. Піднесення у 2012 році Платинум Бан-

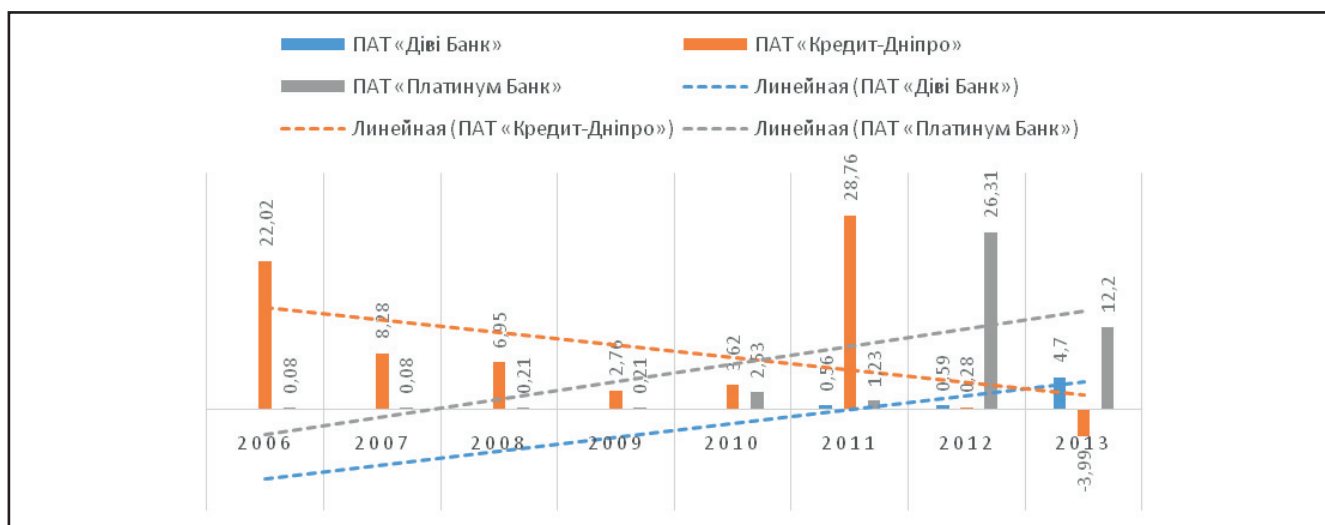

Рисунок 3. Значення ROE для банків третьої групи у динаміці 2006–2013 років

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [12, 13, 17].

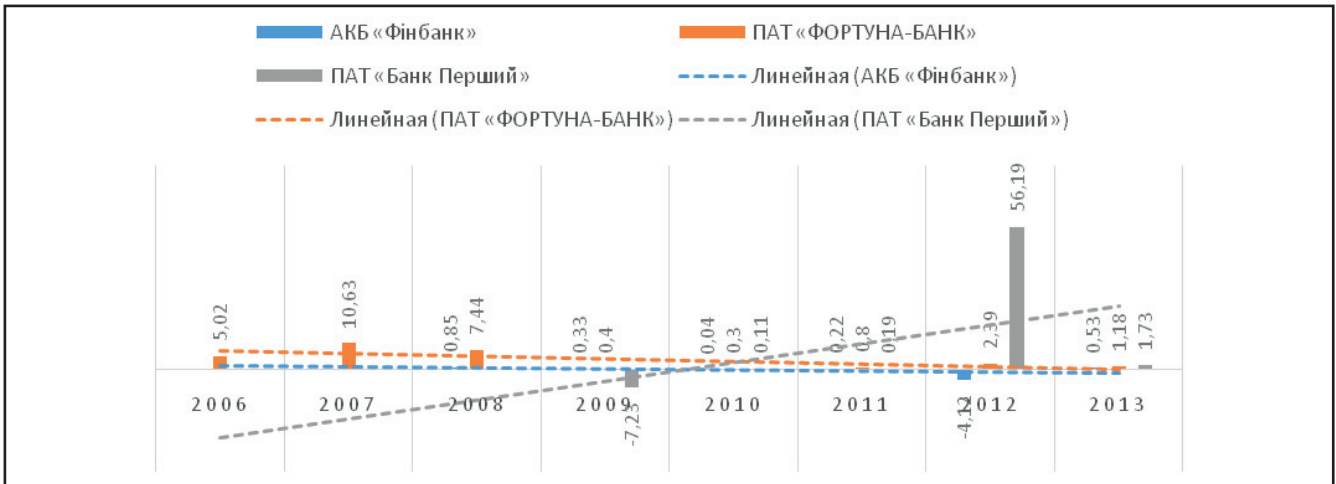

Рисунок 4. Значення ROE для банків четвертої групи у динаміці 2006–2013 років

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [10, 20, 21].

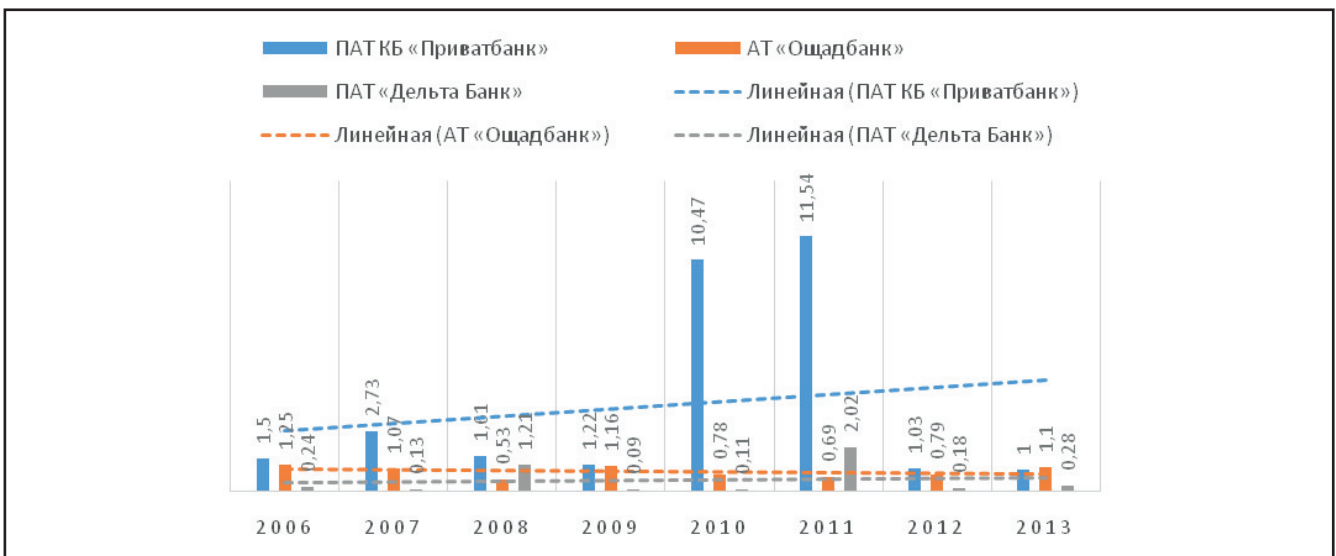

Рисунок 5. Значення ROA для банків першої групи у динаміці 2006–2013 років

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [11, 15, 18].

ку можна пояснити широкою роздільною мережею, яка існувала до кінця 2013 року, а також наданням кредитів за спрощеною системою та високими реальними відсотковими ставками. Діви Банк, створений у 2011 році, має тенденцію до покращення показника прибутковості капіталу, проте, таку незначну, що зробити ґрунтовний аналіз, спираючись на цей показник, неможливо.

Незважаючи на різке піднесення у 2012 році значення показника прибутковості капіталу банку «Банк Перший», банки – представники четвертої групи здійснюють нерентабельну діяльність, значення показників погіршуються.

Також було розраховано значення прибутковості активів для обраних 12 банків, результати відображені на рис. 5–8.

Аналізуючи значення прибутковості активів для даних банків, можна стверджувати, що тільки ПриватБанк веде ефективну політику щодо управління активами, що, як ми вже підкреслювали, пояснюється великою кількістю комісій, які стягуються під час здійснення будь-якої операції. Лінії тренду Ощадбанку та Дельта Банку вказують на спад навіть за таких невеликих значень, а отже, цим банкам потрібно переглянути свої портфелі активів та, можливо, реалізувати деякі з них.

Лінії тренду ОТП Банку та банку «Фінансова ініціатива» збігаються, отже банки мають однаково погану тенденцію та мають необхідність перегляду політики з управління активами. Банк «Південний» тільки в 2009 році мав значення рентабельності активів нижче прийнятної (до 5%), що свідчить про ефективне пристосування банку до нових умов, які склалися на ринку внаслідок світової фінансової кризи.

Серед проаналізованих банків третьої групи ефективну діяльність здійснює Платинум Банк, за останні два роки він має гарні показники прибутковості активів. На противагу Діви Банк та «Кредит–Дніпро» не досягають навіть нижньої бажаної межі (до 5%) з 2009 та 2011 років відповідно, з чого можна зробити висновок, що активи цих фінансових установ не дають належного рівня доходу, а отже є сенс перегляду політики з управління активами.

У докризовий період лише Фортуна–Банк мав позитивну тенденцію та показники прибутковості активів у межах бажаних значень, проте вже у 2009 році показник різко скоротився і досі не може повернутися до попередніх значень. Наднормативний стрибок показника прибутковості активів «Банку Перший» у 2012 році можна пояснити збільшенням

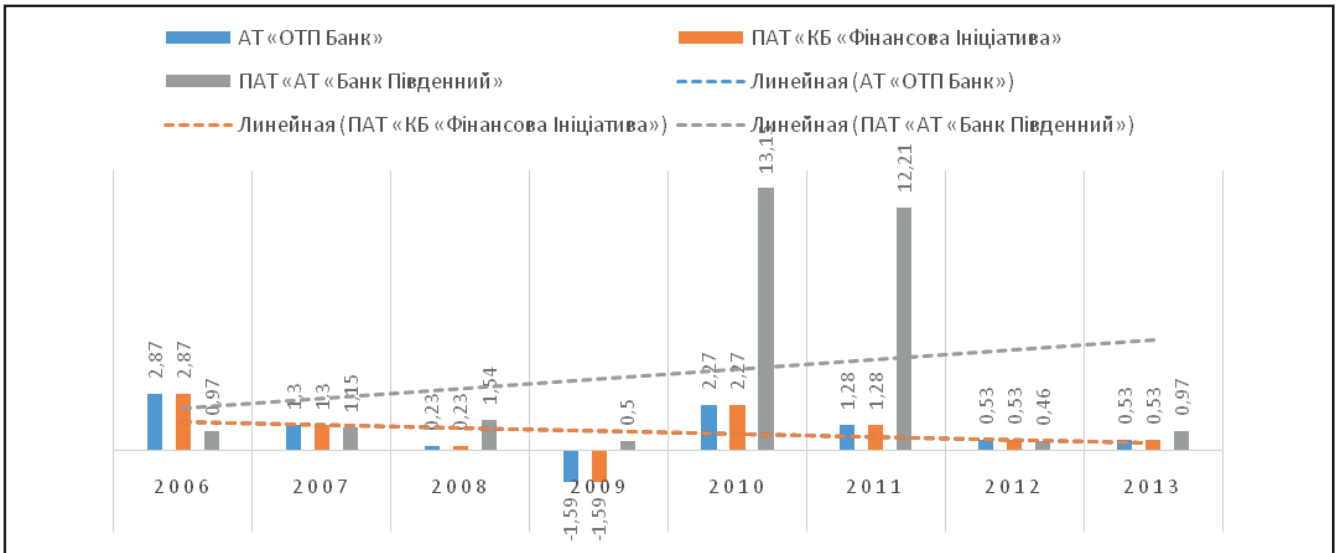

Рисунок 6. Значення ROA для банків другої групи у динаміці 2006–2013 років

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [14, 16, 19].

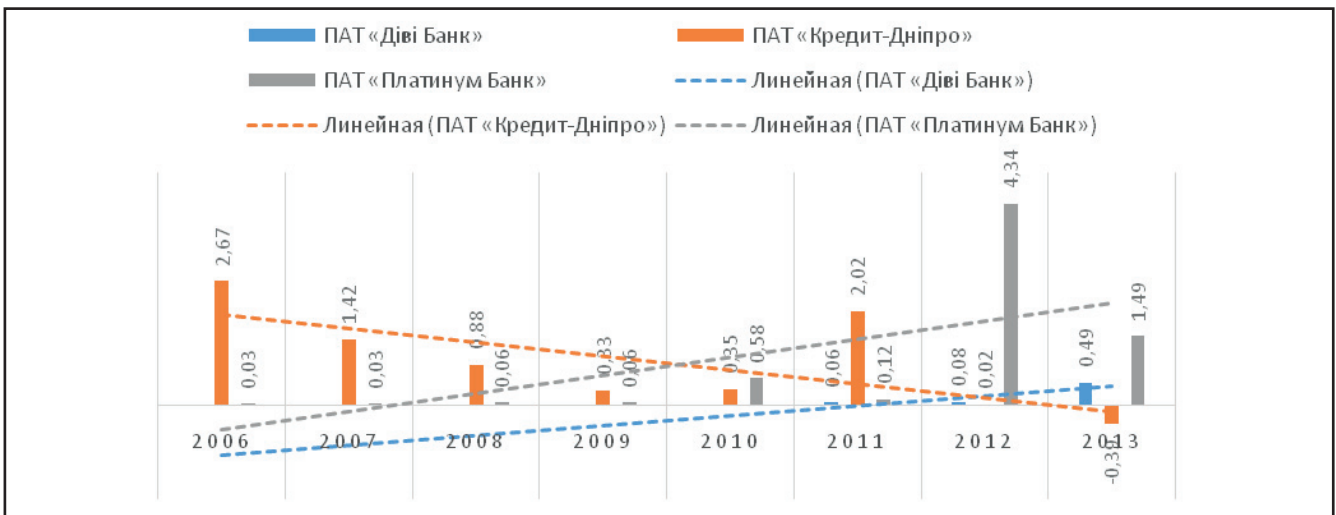

Рисунок 7. Значення ROA для банків третьої групи у динаміці 2006–2013 років

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [12, 13, 17].

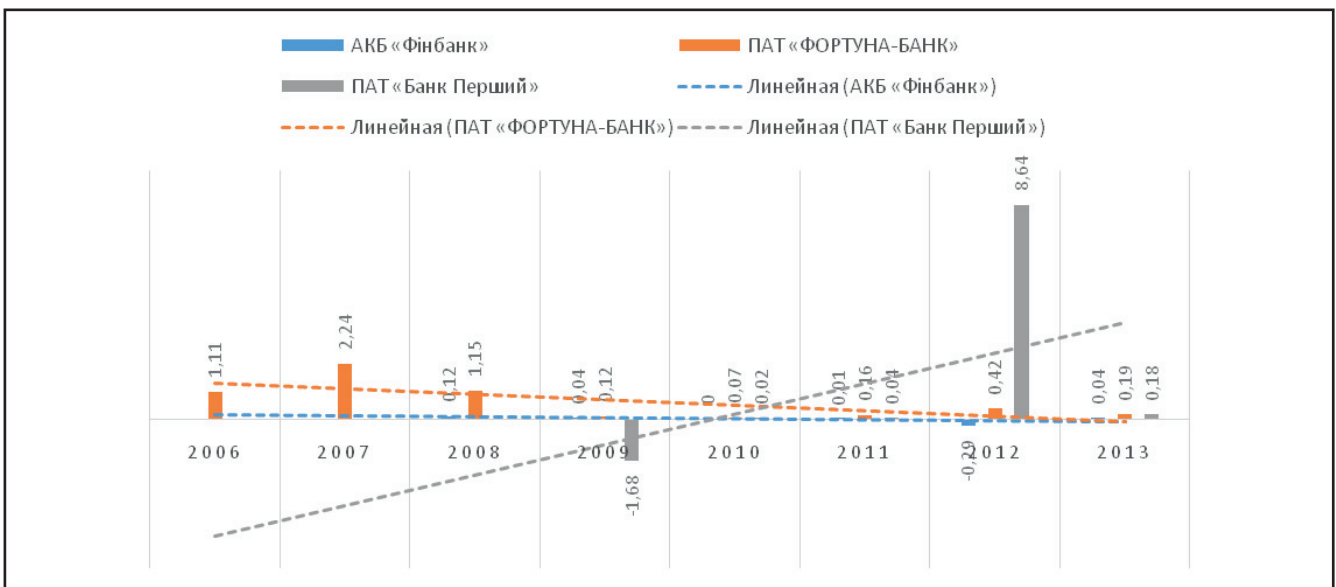

Рисунок 8. Значення ROA для банків четвертої групи у динаміці 2006–2013 років

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [10, 20, 21].

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

чистого прибутку з 598 до 169 038 тис. грн. за збільшення активів на 768 651 тис. грн.

Факторів, що впливають на прибуток і, як наслідок, на прибутковість банку, – безліч. Кожен аналітик, маючи перед собою певні цілі, може класифікувати ці фактори на власний розсуд залежно від того, вплив яких факторів він хоче поглиблено вивчити. Проте в загальному випадку відомо, що прибутковість банку залежить від [4]:

– рівня ефективності використання активів банку, який розраховується як відношення доходів банку до сукупних середніх активів;

– мультиплікативного ефекту капіталу, що визначається через мультиплікатор капіталу – це важіль управління банком, за допомогою якого він повинен забезпечити бажану збалансованість між власним капіталом додатковими фінансовими ресурсами;

– відношення прибутку до оподаткування до доходів банку.

$$ROE = \frac{NetIncome}{OperatingIncome} \cdot \frac{OperatingIncome}{Assets} \cdot \frac{Assets}{Equity} \quad (1)$$

де *Net Income* – прибуток до оподаткування;

Operating Income – операційний дохід;

Assets – середньорічні активи;

Equity – середньорічний капітал.

Факторний аналіз ROE здійснюється за такими кроками:

$$ROE_{\frac{NI}{OI}} = \left(\frac{NI_1}{OI_1} - \frac{NI_0}{OI_0} \right) \cdot \frac{OI_0}{A_0} \cdot \frac{A_0}{E_0} \quad (2)$$

$$ROE_{\frac{OI}{A}} = \frac{NI_1}{OI_1} \cdot \left(\frac{OI_1}{A_1} - \frac{OI_0}{A_0} \right) \cdot \frac{A_0}{E_0} \quad (3)$$

$$ROE_{\frac{OI}{A}} = \frac{NI_1}{OI_1} \cdot \frac{OI_1}{A_1} \cdot \left(\frac{A_1}{E_1} - \frac{A_0}{E_0} \right) \quad (4)$$

Для ґрунтовнішого аналізу оцінку прибутковості банківської діяльності варто провести аналіз впливу факторів на прибутковість капіталу шляхом декомпозиційного аналізу, тобто за допомогою формули DuPont [4]. Більш деталізована факторна модель представлена на рис. 9.

За даною моделлю розраховано значення впливовості факторів – питомої ваги прибутку в доходах, доходності активів та мультиплікатору капіталу для обраних банків за період

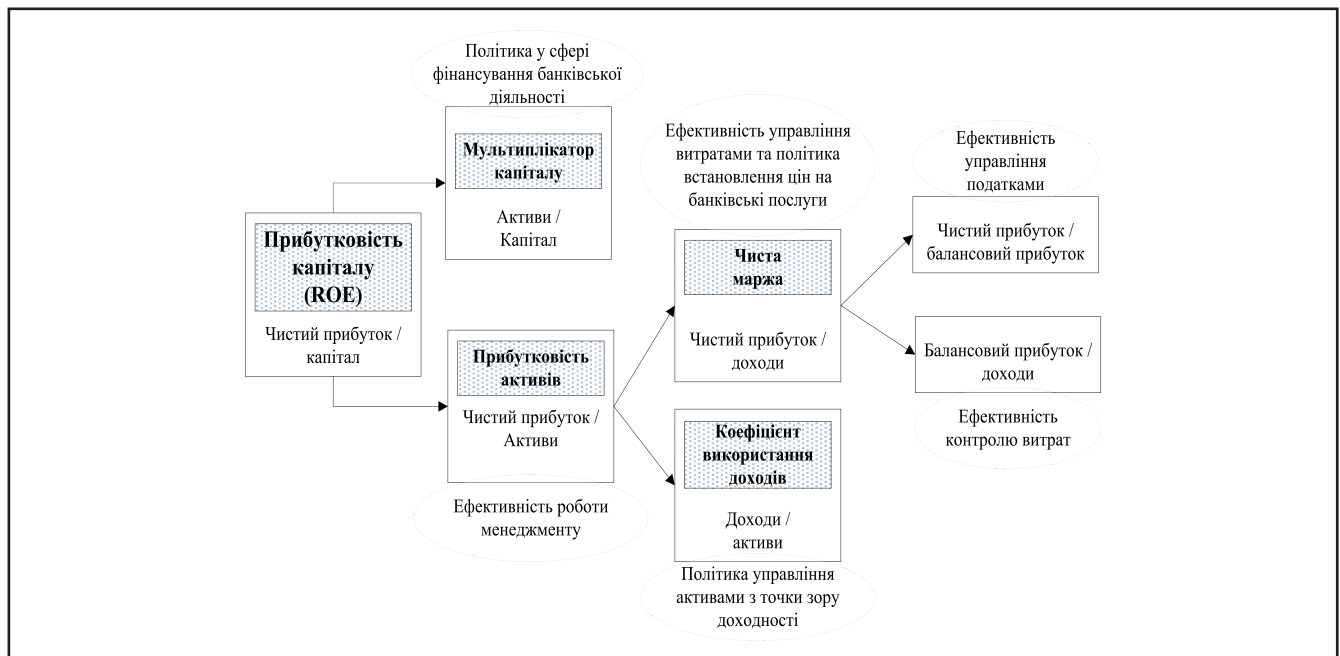

Рисунок 9. Схема декомпозиційного аналізу прибутковості капіталу (модель DuPont)

Джерело: [22].

Таблиця 2

№	Банк	Питома вага прибутку в доходах	Дохідність активів	Мультиплікатор капіталу
1	ПриватБанк	1	2	3
2	Ощадбанк	1	3	2
3	Дельта Банк	1	3	2
4	ОТП Банк	1	3	2
5	Фінансова ініціатива	1	3	2
6	Південний	1	2	3
7	Діві Банк	1	2	3
8	Кредит-Дніпро	1	3	2
9	Платинум	1	3	2
10	Фінбанк	1	3	2
11	Фортуна-Банк	1	3	2
12	Банк Перший	1	2	3

Джерело: розраховано та побудовано авторами за даними [10–2010–21].

2006–2013 років та згруповано по значимості: 1 – найбільший вплив, 3 – найменший вплив. Результати подані у табл. 2.

Аналізуючи табл. 2, можна зробити висновки, що найвпливовішим фактором є питома вага прибутку в доходах, що означає, що якісний склад доходів має велике значення для прибутку банку. Це означає, що, по-перше, кожному з проаналізованих банків слід переглянути політику з управління активами, адже саме вони приносять банку прибуток, по-друге, важливо пам'ятати, що для якісного управління необхідно проводити якісний та ґрунтовний аналіз факторів, що впливають на прибуток окремого банку.

Висновки

Виходячи із всього вищевикладеного можна виділити основні аспекти прибутковості банків України. По-перше, українські банки зазнали значних збитків в період світової фінансової кризи та наразі досі не можуть вийти на стабільно прибуткову діяльність, що означає, що українська банківська система загалом не готова до таких потужних зрушень та коливань, отже, необхідно ввести відповідні зміни до законодавства з метою більш жорсткого контролю, введення стрес тестування, яке допомогло б виявити слабкі сторони кожного банку на ранніх етапах та підготувати до непередбачуваних обставин [25]. По-друге, кожен банк вів свою певну політику щодо управління активами, проте спостерігається загальна тенденція до прийняття великих ризиків, зокрема у кредитуванні фізичних осіб. По-третє, банки проводять неякісну політику управління активами та пасивами, нехтують застереженнями Національного банку України. Неефективне використання активів призводить до зниження рівня капіталізації банку, а отже, і конкурентоспроможності, що в свою чергу призводить до витіснення українських банків банками з іноземним капіталом, які, своєю чергою, намагаються продати бізнес в Україні в зв'язку з нестабільною політичною ситуацією. Недостатність фінансових ресурсів у банківському секторі стримує економічне зростання країни.

Оскільки подолання негативних наслідків фінансової кризи триває досі – доцільно порекомендувати такі шляхи подолання проблем прибутковості діяльності банків [3, 25, 23, 25]: збільшення обсягу доходів шляхом збільшення процентних доходів; збільшення кількості надійних клієнтів; ретельний аналіз фінансового стану за сталим графіком, який повинен містити постійні перевірки. Оскільки саме вчасний аналіз проблем може врятувати банк від негативних наслідків; проведення зваженої маркетингової та відсоткової політики; диверсифікація кредитного портфеля, що дасть змогу зменшити ризики, а отже і резерви на їх покриття; нарощення власних ресурсів банку, що сприятиме зростанню інвестиційного потенціалу; здійснення аналізу існуючих інвестиційних інструментів з метою розширення діяльності банків та зменшення ризиків; раціональне й ефективне розміщення коштів банку для забезпечення його фінансової стійкості; ефективне фінансове планування, за допомогою якого можна уникнути високо ризикових та збиткових ситуацій.

Наразі українські банки мають проблеми з управлінням прибутком, а отже банкам слід більшу увагу приділяти управлінням як активами, так і пасивами, що дозволить подолати проблеми, зумовлені як економічними, так і політичними чинниками.

Список використаних джерел

1. Банківська справа [Текст]: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Лютій І.О. та ін.; за заг. ред. І.О. Лютого]; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К.: Київський університет, 2009. – 383 с.
2. Буряк А.В. Метод фінансових коефіцієнтів як інструмент оцінки ефективності діяльності українських банків [Текст] / А.В. Буряк // Економічний часопис–XXI. – 2011. – №11–12. – С. 61–64.
3. Васильченко З.М. Комерційні банки: реструктуризація та реорганізація: монографія / З.М. Васильченко. – К.: Кондор, 2009. – 528 с.
4. Версаль Н.І. Основи банківського менеджменту: практикум: навч. посібник / Н.І. Версаль. – К.: Фітосоціоцентр, 2013. – 184 с.
5. Версаль Н.І. Прибутковість комерційних банків / Н.І. Версаль // 36. наукових праць Української академії державного управління при Президентові України / За заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. К.: Вид-во УАДУ, 2000. – Вип. 2. – в 4 ч. Ч. 4. – С. 31–35.
6. Ковтун Н.В. Фінансовий аналіз [Текст]: навч. посіб. / Н.В. Ковтун. – К.: Кафедра, 2012. – 383 с.
7. Криклій, О. А. Управління прибутком банку: монографія / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 136 с.
8. Парасій–Вергуненко І.М. Стратегічний аналіз у банках: теорія, методологія, практика [Текст]: монографія / І.М. Парасій–Вергуненко; Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана». – К.: КНЕУ, 2007. – 360 с.
9. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку [Текст]: підручник / Л.О. Примостка; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – 3-тє вид., допов. і переробл. – К.: КНЕУ, 2012. – 338 с.
10. Річна фінансова звітність Банку «Перший» за період 2006–2013 рр. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.bankpershiy.com.ua>
11. Річна фінансова звітність Дельта Банку за період 2006–2013 рр. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://deltabank.com.ua>
12. Річна фінансова звітність «Діві» Банку за період 2006–2013 рр. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.dvbank.ua>
13. Річна фінансова звітність банку «Кредит–Дніпро» за період 2006–2013 рр. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.creditdnep.com.ua>
14. Річна фінансова звітність ОТП Банку за період 2006–2013 рр. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.otpbank.com.ua>
15. Річна фінансова звітність Ощадбанку за період 2006–2013 рр. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.oshadnybank.com>
16. Річна фінансова звітність Банку «Південний» за період 2006–2013 рр. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://pivdennyi.info>
17. Річна фінансова звітність Платинум Банку за період 2006–2013 рр. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.platinumbank.com.ua>
18. Річна фінансова звітність ПриватБанку за період 2006–2013 рр. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://privatbank.ua>
19. Річна фінансова звітність Банку «Фінансова Ініціатива» за період 2006–2013 рр. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.finbank.com.ua>
20. Річна фінансова звітність Фінбанку за період 2006–2013 рр. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.finbank.ua>
21. Річна фінансова звітність «Фортуна–Банку» за період 2006–2013 рр. [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.fortuna-bank.ua>
22. Рибак О.М., Галай Н.В. Шляхи підвищення прибутковості банківського сектору в умовах нестабільного зовнішнього середовища [Електрон. ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/ejournals/PSPE/2009_1/Galay_109.htm

23. Рішення №975 від 20.12.2013 «Про розподіл банків на групи» НБУ Комісія з питань нагляду та регулювання діяльності банків [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>

24. Сало І.В. Необхідність аналізу показників прибутку банку // Сало І.В., Лисянська О.О. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pprbsu/2010_29/10_29_01.pdf

25. Федірko В. Банківська система України в умовах глобалізації світової економіки / В. Федірko // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2012. – С. 47–49.

26. Goddard J., Molyneux P. & Wilson J., 'Dynamics of growth and profitability in banking', Journal of Money, Credit and Banking, vol. 36, no. 6, 2004, pp. 1069–1090.

Е.Н. ИИШЕКОВ,

к.т.н., доцент, директор Центра подготовки энергоменеджеров
Института энергосбережения и энергоменеджмента НТУУ «КПИ»

Внедрение систем энергоменеджмента – путь к созданию «зеленой» экономики

Разработаны процедуры и практические пути создания иерархических систем энергетического менеджмента в промышленности и муниципалитетах на основе Международного стандарта ИСО 50001. Определены и описаны цели, предпосылки и препятствия для создания таких систем.

Ключевые слова: «зеленая» экономика, энергоменеджмент, энергоиспользование, стандарт ИСО 50001.

Е.Н. ИИШЕКОВ,

к.т.н., доцент, директор Центра підготовки енергоменеджерів
Інституту енергозбереження та енергоменеджменту НТУУ «КПІ»

Впровадження систем енергоменеджменту – шлях до створення «зеленої» економіки

Розроблені процедури та практичні шляхи створення ієрархічних систем енергетичного менеджменту в промисловості та муниципалітетах на основі Міжнародного стандарту ІСО 50001. Визначені та описані цілі, передумови та перешкоди для створення таких систем.

Ключові слова: «зелена» економіка, енергоменеджмент, енерговикористання, стандарт ІСО 50001.

On the basis of International Standard ISO 50001 developed procedures and practical ways for establishment hierarchic Energy Management system in industries and municipalities. The main objectives, principals, background and obstacles for such systems was estimated and described.

Keywords: «green» economy, energy management, energy use, standard ISO 50001.

Постановка задачи. Одним из компонентов построения «зеленой экономики» и подготовки институциональных предпосылок устойчивого развития общества является создание и функционирование иерархической системы энергетического менеджмента (СЭНМ) [1]. Задачи, методы и движущие силы каждой ступени иерархии могут иметь много общего между собой, но и являются специфическими только для данной сферы деятельности. Актуальными являются вопросы построения систем энергетического менеджмента, которые создаются на основе международного стандарта ИСО 50001 на промышленно-производственных объектах и в муниципалитетах.

Анализ исследований и публикаций по проблеме. История создания и основные понятия СЭНМ. Появившись в развитых странах Западной Европы, США и Японии в 70-х годах XX века как следствие двух энергетических кризисов, промышленный и муниципальный энергетический менеджмент, как новая самостоятельная система знаний очень активно развивается практически во всех странах мира. Она является синтезом гуманитарных и технических знаний и опыта. Энергетический менеджмент формируется на стыке менеджмента и технологий; постоянный энергетический менеджмент должен базироваться на наилучших примерах технического и управленческого опыта. В Украине теория и практика СЭНМ начали развиваться в 1997 года, когда были

созданы институциональные предпосылки данной деятельности – Институт энергосбережения и энергоменеджмента и Центр подготовки энергоменеджеров НТУУ «КПИ».

Цель статьи – разработать процедуры и практические пути создания иерархических систем энергетического менеджмента в промышленности и муниципалитетах на основе Международного стандарта ИСО 50001. Определить и описать цели, предпосылки и препятствия для создания таких систем.

Изложение основного материала. Энергоменеджмент существует только там, где осуществляется процесс энергоиспользования – добычи, производства, преобразование, передачи, распределения и потребления энергии, то есть действия с разными видами и формами энергии. Необходимо определиться с объектом деятельности, где функционирует энергоменеджмент, его рамки и границы. Под объектом деятельности понимают такой объект, где осуществляется, по крайней мере, один, несколько или все процессы энергоиспользования и этот объект рассматривается как поле действий для энергоменеджмента.

Важным этапом существования энергоменеджмента является формирование и формализация его целей – целеобразование. Достижение установленных целей с позиции энергоменеджмента в значительной мере зависит от эффективности использования энергетических ресурсов, энергетического оборудования, энергетических сетей и ра-